

BESCHERMING VAN NUTTIGE DIERSOORTEN BIJ DE WET

DOOR

Dr. PAUL HARTING.

I.

Vermoedelijk zal reeds spoedig door de wetgevende macht in Nederland een ontwerp van wet in behandeling worden genomen, tot bescherming en instandhouding van nuttige, m. a. w. voor de teelt van ooft, graan, groenten en hontgewas onschadelijke vogels. In de memorie van toelichting herinneren de H.H. DE KLERCK en MODDERMAN aan den weg, dien men in België heeft ingeslagen, waar de bepaling, welke diersoorten als schadelijk beschouwd moeten worden, is overgelaten aan een algemeenen maatregel van inwendig bestuur. De regeering wil, naar onze meening zeer terecht, dit stelsel ook ten onzent toepassen, en de ondervinding, opgedaan na de invoering van de veeartsenijkundige wet, geeft haar daartoe ongetwijfeld de bevoegdheid. De quaestie is een zuiver wetenschappelijke en het advies van deskundigen onontbeerlijk. De aard van het onderwerp brengt echter mede, dat niet alleen wetenschappelijk gevormde dierkundigen, doch ook landbouwers en mannen met de houtteelt bekend, moeten worden gehoord. Wellicht zou het wenschelijk zijn aan een staats-commissie op te dragen, den minister voor te lichten. De zaak is inderdaad van groot belang voor de teelt van ooft, groenten, graangewassen en boomsoorten, en, wanneer men af wil gaan op het advies van een of twee personen, loopt men groot gevaar van eenzijdig te worden voorgelicht. In Engeland was voor eenige jaren de vraag, welke dieren schadelijk, welke nuttig zijn, het onderwerp eener parlementaire enquête, en de commissie, die het onderzoek instelde, bestond uit ettelijke personen.

De publieke opinie zal ongetwijfeld gunstig voor dit ontwerp van

wet gestemd zijn. Het werd dan ook inderdaad tijd het voorbeeld te volgen van bijna alle Europeesche staten, waarvan sommigen reeds voor vijf-en-twintig jaren wetten hadden uitgevaardigd tot bescherming van nuttige vogels. In Duitschland (zie Mem. v. Toel. pag. 2) besloot een paar jaren geleden de Bondsraad, naar aanleiding van het aanzoek der Oostenrijksche en Italiaansche regeeringen, tot eene internationale regeling toe te treden, nadat de zaak in het Deutsche rijk bij de wet geregeld zou zijn; en noodigde diensvolgens den Rijkskanselier uit, een daartoe strekkend wetsontwerp in te dienen. Een ontwerp van zeer uitgebreide strekking werd dientengevolge aan den Bondsraad aangeboden en ten vorigen jare aangenomen. Dit ontwerp werd vervolgens bij den Rijksdag ingediend en zal aldaar vermoedelijk eerlang in behandeling worden genomen.

Het zijn vooral de vogels, die de juiste verhouding tusschen de leden van de verschillende afdeelingen van het dierenrijk in stand houden. Bepaald schadelijk zijn slechts enkelen. Ontelbaar groot is het aantal insekten en slakken, die jaarlijks door onze inlandsche vogels verdelgd worden. De mensch is de grootste vijand van den meikever, doch op hem volgt wellicht in rang de roek of gezelschapskraai, die zich daarenboven voedt met muizen, slakken, sprinkhanen en velerlei soorten van kovers; — toch is het hier te lande geen zeldzaamheid, dat eigenaars van buitenverblijven hun tuinlieden bevelen alle nesten van roeken in hunne bosschen te verwoesten. De Russen weten in dit opzicht hun voordeel beter te behartigen. Bij hen zijn de roeken onschendbaar, want geen enkel dier is een voor den mensch zoo kostbare bondgenoot in het vernielen der ontzettende zwermen sprinkhanen.

Tot de vogels, die den mensch uitstekende diensten bewijzen, behoren ook de spreeuwen. Zij voeden zich hoofdzakelijk met insekten, wormen en slakken. De bekende LENZ deelt in zijne *Gemeinnützige Naturgeschichte* mede, dat een enkel paar spreeuwen, des voormiddags alle drie minuten en des namiddags alle vijf minuten een slak of sprinkhaan naar het nest brachten. Tengevolge van de bemoeiingen van dien duitschen natuuronderzoeker zijn in de Thüringer bosschen broeikastjes aangebracht, die thans door honderdduizende spreeuwen worden bewoond. De aan slakken rijke streken, die door haar bezocht werden, leverden een rijken oogst, die, op welke zij zich om de een of andere oorzaak niet waagden, steeds een minder dan middelmatige. In alle midden-europeesche staten wordt deze vogel gespaard, doch Nederland

maakte tot heden een uitzondering. In 1877, (de dagbladen hebben het feit vermeld, en de Mem. v. Toel. herinnert daaraan op bl. 3), werden aan den directeur van een onzer dierentuinen twintig-duizend gevilde spreuwen aangeboden. Wat beteekent nu zulk een spreuwenmoord voor den landbouw? Een enkele spreuw doodt per dag, behalve tal van slakken, rupsen en wormen, duizenden bladluizen.

Verbazend groot is het aantal musschen, die jaarlijks in ons land worden gevangen en gegeten. Vooral voor jongens schijnt dit nuttige vogeltje een lekkernij te wezen. Mij is onlangs verhaald, hoe een leeraar in de natuurlijke historie aan eene onzer burgeravondschoolen aan een twaalfstal knapen, allen boven den dertienjarigen leeftijd, een beschrijving gevende van de levenswijze der vinken en huismusschen, daarbij opmerkte, dat de mensch onverstandig genoeg was om de eersten dikwijls als voedsel te gebruiken, en, (naar aanleiding van een opmerking van een der jongens, die uitriep "*maar musschen ook*") verder vragende, tot de overtuiging kwam, dat alle leerlingen zijner klasse bij herhaling musschen hadden gevangen en gegeten. Aan de meesten hunner was het nooit in de gedachte gekomen, dat zij kwalijk handelden. De leeraar vertelde daarop, hoe eenmaal FREDERIK DE GROOTE aan de musschen den oorlog verklaard, en zes penningen uitgelooft had voor iederen dooden musch. De musschen hadden de kersen, een lievelingsvrucht van den pruisischen koning, bedorven en in een enkel jaar werden vele tienduizenden gedood, doch na twee jaren werd de maatregel ingetrokken, want de insekten namen zoo onrustbarend toe, dat de oogst gevaar liep.

Ik geloof, dat de regeering zeer verstandig heeft gehandeld, door voor te stellen ook het uithalen van nesten en wegnemen der eieren strafbaar te stellen.

"De hollandsche jongen," zegt HILDEBRAND, in een boek dat elk goed Nederlander ieder jaar eenmaal minstens herleest, "maakt in 't voorjaar een verzameling van eieren; in het uithalen van nestjes geeft hij blijken van kracht en behendigheid, en misschien van den aanleg tot de zeevaart ons volk eigen; in het inkoopen van vreemde soorten, bewijzen van onstoorbare goede trouw; en in het verkwanselen van zijne doubletten, van vroegtijdigen hollandschen handelsgeest." De schrijver der "Camera Obscura" heeft niet overdreven. Een verzameling vogelnesten, vooral met de eieren, heeft voor onze jeugd een eigenaardige bekoorlijkheid, en, als men de voorwerpen zelf gecolligeerd heeft,

rijst natuurlijk de waarde voor den bezitter. Zeer onlangs, les gevende in de dierkunde aan eene niet talrijke klasse, noodigde ik de leerlingen uit, die eigenaars waren van voorwerpen, niet aanwezig in de collectie der Hoogere Burgerschool te Kampen, deze af te staan aan het kabinet der inrichting, en den volgenden dag ontving ik vier verzamelingen van nesten en eieren, die de jongens, natuurlijk zonder aan kwaad te denken, hadden uitgehaald en medegenomen.

In dit ontwerp zie ik, te recht of ten onrechte, een eersten stap tot afschaffing der wet van 13 Juni 1857 (Staatsblad No. 87). De afschaffing dier hoogst onbillijke, zoogenaamde jachtwet is nog slechts een quaestie van tijd. Binnen een paar tientallen jaren zal ook met dit stelsel van protectionisme gebroken worden. Het is niet ons voornemen deze zaak thans te bespreken. Het verdienstelijk kamerlid Mr. OLDENHUIS GRATAMA, die voor een paar jaren de afschaffing der wet met zooveel talent bepleitte, heeft alles wat voor en tegen het bij ons vigeerend stelsel valt aan te voeren, in een goed geschreven brochure uiteengezet, en het staat vast, dat elke poging, die in de tweede kamer mocht beproefd worden, om in verband met het thans aanhangig wetsvoorstel afschaffing te erlangen van de jachtwet op den verklaarden onwil van het parlement zou afstuiten. Slechts ééne opmerking wenschen wij te maken met betrekking tot de voorgestelde wijziging van artikel 28 der jachtwet. Zoude het geen aanbeveling verdienen, uit de eerste alinea van dit artikel het woord *bunsings* te schrappen? Dit moge niet de goedkeuring verwerven van den jager, de landbouwer echter, en zijn belang staat bij dit wetsontwerp op den voorgrond, zou die wijziging gaarne zien. Wij vereenigen ons geheel met hetgeen de Mem. v. Toel. aanvoert over het nut van uilen en buizerden, doch gelden niet dergelijke argumenten ook voor den bunsing? Waarom wél het ééne dier in de wet te noemen en het andere niet? De bunsing is in sommige jaren een ware vriend van den landman. Hij doodt tal van muizen, die hij 't bloed uitzuigt, zoowel in de schuur als op 't veld, waar hij vooral de muizen opzoekt tijdens het koorn in hokken staat. 't Is waar, hij tracht ook hoenders te doden, doch dit is o. i. geen voldoende reden om den bunsing te rekenen tot de schadelijke dieren.

Dezelfde argumenten, doch in hoogere mate, gelden voor den vos. Ook dit roofdier verdiende genoemd te worden onder de uitzonderingen in artikel 28 der jachtwet. Vooral sinds men weet, dat men door

een eenvoudig middel dit dier kan beletten hoenders, ganzen en eenden te doodden, bestaat er geen enkele reden om den vos niet in ééne rubriek te plaatsen met de buizerden en de uilen. Uit vrees namelijk van zijn verblijf te zullen verraden, doodt dit dier nimmer de hoenders of zwemvogels in de nabijheid van zijn hol. Dit is o. a. opgemerkt door Dr. STARING, die dienaangaande het volgende schrijft:

“Sedert mij de vos in 1854 achttien hoenders op éénen morgen in de vroegte gedood heeft, heb ik geen enkele kip meer verloren. Maar ik heb toen ook terstond verboden om den vos te jagen, en daarbij telkens het geluk gehad, een vossennest in den omtrek te hebben.” Hooren wij thans over dit dier Dr. RITZEMA BOS (“Landbouwdierkunde” bl. 169). “Voor landbouw en houtteelt is de vos nuttig. Den landbouwer doet hij door het vangen van veldmuizen en konijnen veel te veel nut, dan dat de schade, die hij aanricht onder diens gevogelte, daartegen zou kunnen in aanmerking komen. Meestal loopt en draaft hij op korenvelden rond, en begeeft zich in muizenjaren altijd naar die streken, waar de plaag het ergst is. Dat hij zich dan aan de kleine knaagdieren te goed doet, blijkt onder anderen uit de buitengewone corpulentie die men vaak gedurende en kort na een muizenjaar bij hem opmerkt. Met de wezels, hermelijnen en bunsings behoort hij dan tot de voornaamste middelen, waarvan de natuur zich bedient, om aan de verwoestingen der veldmuizen paal en perk te stellen. Ook in houtrijke streken is de vos nuttig. In de bosschen toch komen, behalve de gewone veldmuis, soms in groote menigte voor de boschmuis of springer (*Mus sylvaticus*) en de waterrat (*Arvicola amphibius*). Ook deze dieren vervolgt hij. In bosschen, waar vele vossen voorkomen, hoort men zelden klachten over muizenschade.

“Ook door het eten van allerlei insekten kan de vos zich verdienstelijk maken. Vlinders, vooral de zwaarlijvige vrouwelijke nachtvlinders, zoekt hij van den stam der boomen af. Meikevers lust hij gaarne; men heeft hem meer dan eens 's avonds in Mei rustig zien wachten op het oogeblik, dat de kevers uit den grond kropen. Hij liet ze stilletjes doorwerken, maar zoodra zij geheel den bodem verlaten hadden, was hij gereed om ze — eer ze konden wegvliegen — voor goeden buit te verklaren.

“*Summa summarum*: de vos is schadelijk voor de jacht, schadelijk voor de teelt van gevogelte, zeer nuttig integendeel voor landbouw en houtteelt. Zouden wij nu het recht hebben, hem in den ban te doen, hem vogelvrij te verklaren, met prijzen op zijn hoofd?

“Landbouw en houtteelt zijn bronnen van bestaan voor velen; zij brengen zeer veel bij tot de welvaart van ons land. De jacht levert een bestaan op voor enkelen, en is een vermaak voor weinigen. De belangen van den landbouw moeten dus honderdmaal zwaarder wegen dan die van de jacht. En daarom verdient ook de vos over 't geheel onze bescherming. Het is dus af te keuren, dat men dit dier zoo sterk vervolgt, “alleen uit hazenmin”, en dat — nu de regeering geene premien voor zoogenaamd “schadelijk gedierte” meer uitlooft — sommige liefhebbers van de jacht begonnen zijn, de vroegere prijzen voor eigen rekening uit te betalen.”

II.

Als, wat waarschijnlijk is, de tweede kamer haar zegel hecht aan het denkbeeld der regeering om door deskundigen te doen beslissen, welke dieren voor landbouw en houtteelt schadelijk, — welke nuttig zijn — wacht dezen heeren een betrekkelijk zware taak. Hem, die niet bekend is met de zeer omvangrijke litteratuur over dit onderwerp, zal dit beweren wellicht paradoxaal toeschijnen, — wij twijfelen niet of allen, die ernstig over de zaak nadenken, zullen toegeven, dat het vellen van een onpartijdig oordeel over het al of niet schadelijk zijn van een of ander dier niet altijd een gemakkelijke zaak is. In het tweede gedeelte van dit opstel wensch ik dit door een paar voorbeelden te bewijzen.

Verdient de vlaamsche gaai geheele of gedeeltelijke bescherming, of moet hij als een schadelijke vogel beschouwd worden? Eenige Duitse schrijvers meenen, dat hij meer goed dan kwaad doet, en beschouwen hem als een nuttige vogel. Onze Nederlandsche auteurs, en ik geloof dat zij gelijk hebben, geven wél toe, dat deze sierlijk gekleurde vogel den mensch dienst bewijst door het doodden van adders, muizen, insekten, slakken enz., doch zij wijzen er tevens op, dat ook jonge vogels en eieren hem tot voedsel dienen, en wenschen daarom hem als een voor de houtteelt schadelijk dier beschouwd te zien.

Een ander voorbeeld levert ons de mees op. De ijnker verlangt hare verdelging, en van zijn standpunt beschouwd terecht. Immers deze vogel is zijn grootste vijand, en het aantal bijen, dat hij verslindt zoo aanzienlijk, dat de gewone koolmees in Gelderland zelfs den naam van bijmees draagt. Zij evenwel, die het belang van den landbouwer trachten te behartigen, herinneren hoe de meezen onvermoeid bezig

zijn allerlei schadelijke insekten te vervolgen. Daarenboven is het niet moeielijk de bijen in den winter voor den aanval van meezen te vrijwaren. De ijmker behoeft slechts het vlieg gat zoo te voorzien, dat de vogels er zich niet bij kunnen plaatsen, terwijl toch de bijen lucht genoeg hebben en bij goed weder kunnen uitvliegen.

Het zou niet moeielijk zijn door nog ettelijke andere voorbeelden te bewijzen, dat het "*Viri docti hac de re disputant*" ook op deze zaak van toepassing is. Bij geen vogel komt evenwel het verschil van gevoelen sterker uit, dan bij de gewone merel of zwarte lijster. Voor zooverre mij bekend is, wordt deze aardige zanger door onze vaderlandsche schrijvers zonder uitzondering beschouwd als een vogel, die veel meer goed dan kwaad doet. Hier te lande wenscht niemand tot heden zijn verdelging. In het naburig Duitschland zijn niet alleen zoölogen van beroep, maar ook vele landbouwers en houtvesters tot de overtuiging gekomen, dat de merel, in stede van gespaard, zoo mogelijk uitgeroeid moet worden. In een paar duitsehe tijdschriften en in verschillende dagbladen is deze vogel in de laatste weken een onderwerp van bespreking geweest; naar aanleiding van een aanklacht ingediend tegen een ook in Nederland zeer bekenden natuuronderzoeker. Wij wenschen van dit proces een kort verslag te geven.

Een hoogleeraar plaats te zien nemen op de bank der beschuldigten is een schouwspel, waarop gelukkig de ijverige bezoeker der gerechtshoven zich slechts zelden zal kunnen vergasten. Het zal dan ook vermoedelijk in Würzburg, de tweede universiteitsstad in Beieren, niet weinig de opmerkzaamheid hebben getrokken, toen professor Dr. CARL SEMPER, een van Duitschland's eerste geleerden, beschuldigd werd van te hebben gehandeld in strijd met artikel 125 van het Beiersche "Polizei-Strafgesetzbuch" en door den ambtenaar van het Openbaar Ministerie de oplegging werd geëischt van eene geldboete van dertig gulden.

Van welken aard was het misdrijf? Vóór wij die vraag beantwoorden, wenschen wij den aangeklaagde aan onze lezers voor te stellen. De heer SEMPER is de zoon van een vermogend koopman te Hamburg en vertrok voor ongeveer vijf-en-twintig jaren, na eerst in zijne vaderstad het gymnasium en daarna verschillende duitsehe hoogeschoolen bezocht te hebben, naar de Philippijnsche eilanden. Gedurende zijn verblijf aldaar had de heer SEMPER dikwerf met groote onaangenaamheden te worstelen, doch zijn doel, de fauna van de eilanden, nog voor een groot deel een *terra incognita*, te leeren kennen, bereikte hij, en voor-

zien van een rijk materiaal keerde hij na een verblijf van eenige jaren naar Europa terug. Na een paar jaren als privaat-docent werkzaam te zijn geweest, werd SEMPER benoemd tot hoogleeraar in de dierkunde te Würzburg. Door tal van onderzoekingen op anatomisch en embryologisch gebied en door nauwkeurige beschrijving van vele vóór hem onbekende diervormen, heeft SEMPER zich onder de hedendaagsche zoölogen een welverdienden naam verworven. Van zijne vele verhandelingen noemen wij slechts die over den Axolotl, die over de segmentaal-organen der haaien, waardoor hij een punt van verwantschap aanwees tusschen gewervelde dieren en ringwormen, en die over de steenkoralen. Slechts weinige dierkundigen — het werk over de fauna der Philippijnen en de *Arbeiten des zoötomischen Instituts in Würzburg* kunnen dit getuigen — hebben zoo vele onderzoekingen gedaan over de bewerktuiging van weekdieren, wormen en vooral van stekelhuidigen en neteldieren, als deze Beiersche hoogleeraar.

Het zal wellicht verwondering baren, dat een zoo verdienstelijk beoefenaar der zoölogie en ontwikkelingsgeschiedenis, van een *zoölogisch* vergrijp beschuldigd werd, en toch was dit zoo. Dr. SEMPER had namelijk in zijn tuin lijsters geschoten en aan zijn tuinman, die met hem was aangeklaagd, niet alleen vergund maar zelfs gelast, strikken te zetten om deze vogels te vangen. Een zekere heer STUMPF, wiens tuin aan dien van Dr. SEMPER paalde, en slechts door een lage heg daarvan was gescheiden, had dit feit ter kennis gebracht van den rechter, en den 31sten December van het vorige jaar werd deze zaak in het openbaar behandeld. Als verdediger trad op Dr. RICHARD SCHRÖDER, hoogleeraar in het duitsehe privaatrecht aan de Würzburger Akademie. De beschuldigde erkende het feit, doch beweerde tot het dooden van lijsters gerechtigd te zijn, aangezien de door hem geschoten vogels, de ook ten onzent algemeen bekende zwarte lijsters of merels, niet behoorden tot die dieren, waarvan het strikken of schieten in Beieren verboden is.

De rechter, die gelukkig verstandig genoeg was om te begrijpen, dat zijn uitspraak zich moest richten naar de meening van een deskundige, had den ook in Nederland hooggeschatten Dr. RINDFLEISCH, hofraad en professor in de pathologische anatomie, uitgenoodigd als deskundige de rechtbank voor te lichten. Deze deelde als zijn gevoelen mede, dat de merel tot de allerschadelijkste dieren moest worden gerekend. Hij verklaarde, wat ik gaarne erken met eenige verwondering te hebben gelezen, dat deze vogel door paring met andere vogels langzamer-

hand ontaard was en thans tot de carnivoren moest gerekend worden.

Sinds veertig jaren was de merel in de omstreken van Würzburg inheemsch. Zijn liefste voedsel bestond uit de jongen van andere zangvogels, wier nesten hij beroofde. Waar de zwarte lijster of merel voorkwam, verdwenen de nachtegalen; dit was o. a. in Thüringen geschied en hij, die deze vogels doodschoot, deed volgens Dr. R. een verdienstelijk werk. Naar zijn oordeel verdiende de beschuldigde lof in stede van straf. De ambtenaar van het openbaar ministerie was, zooals wij boven schreven, van een tegenovergesteld gevoelen, doch de rechter vereenigde zich met de meening van den deskundige en sprak Dr. SEMPER vrij. Zijn buurman STUMPF, die in den tuin van den professor de stricken had weggenomen, werd wegens beschadiging van eigendom tot gevangenisstraf veroordeeld.

De uitslag van dit geding verheugde mij, niet alleen om den persoon van Dr. SEMPER, wien ik in vroegere jaren het voorrecht had herhaaldelijk bij mijn vader te ontmoeten, en die voor ons jongeren de vriendelijkheid zelve was, doch daarenboven, omdat de beslissing van den Beierschen rechter, die de lezer kan vinden in een der eerst verschenen Januari-nommers van de "Neue Freie Presse", in Duitschland en Oostenrijk aanleiding heeft gegeven tot eene discussie, welke, naar het mij toeschijnt, heeft bewezen dat de merel een veel nadeeliger vogel is, dan men gewoonlijk aanneemt.

Een blijkbaar goed waarnemer, die zich A. M. teekent, schrijft dienaangaande in de "Neue Freie Presse" van den 15^{den} dezer maand het volgende: "De tuin van mijne vroegere woning werd aan drie zijden ingesloten door een park, in welks boomen eenige lijsters hare nesten hadden gemaakt. Wij verheugden ons in de nabijheid dezer fraaie zangers, die vooral in de lente en 't meest in den vroegen morgen hunne welluidende tonen deden klinken. Zoowel mijne huisgenooten als ik zelf, voorzagen hen dikwijls van voedsel. Ettelijken hunner werden helaas de prooi van huiskatten, die onophoudelijk op hen loerden en er vooral in slaagden de jonge, onervaren vogels, in de nabijheid eener kleine beek, dicht bij mijne woning, te bemachtigen. In het voorjaar gebruikten de merels het liefst insecten als voedsel. In den zomer en in den herfst aten zij hoofdzakelijk vruchten, vooral aalbesen en kersen. Niettegenstaande alle voorzorgen kon ik 'er niet in slagen van mijne beide fraaie kersenboomen, gedurende twaalf achtereenvolgende jaren, ook slechts één pond kersen te plukken. Even-

min was het mij mogelijk de druiven voor hen te beschermen. Noch papieren zakken, noch netten waren in staat de zwarte lijsters te belletten mijne vruchten op te eten. Tegen den winter vertoonden zij zich dikwijls in den tuin en voor de ramen, doch aten slechts de stukjes vleesch, die nu en dan voor haar nedergelegd werden; zij weigerden zoowel vogeltjeszaad als broodkruimels te nuttigen. Zoodra de merels zich in den tuin lieten zien, verdwenen de musschen, en eerst als zij zich verwijderd hadden, durfden de laatsten zich weder vertoonen. Een paar malen zagen wij hoe gretig de lijsters jonge musschen verslonden, die met de nesten door de leidekkers van het dak mijner woning op den grond geworpen waren. Zeer in het oog vallend was het ook, dat in den omtrek, waar lijsters huisden, nooit andere vogels hunne nesten bouwden. Een aantal door mij geplaatste broeikastjes bleven onbewoond, sinds een paar lijsters zich in de nabijheid hadden genesteld."

Wij laten het aan het oordeel van den lezer over of de merel onder de nuttige of schadelijke vogels moet gerangschikt worden. Voor ons is de keuze niet moeielijk; — niettegenstaande haar inderdaad bekoorlijk gezang, zouden wij gaarne de vangst van lijsters gedurende het geheele jaar voor een ieder geoorloofd zien. Dat de jachtwet dit verbiedt is geen reden om die toestemming niet te verleenen. Even goed als men artikel 28 dier wet wil wijzigen ten voordeele van enkele roofvogels, kan men artikel 21 veranderen ten nadeele der lijsters. De landbouwer en de boomkweeker zal daar wel bij varen.

Wij besluiten deze weinige bladzijden met het uitspreken van een dankbetuiging en een verzoek; — een dankbetuiging aan den minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid en aan dien van Justitie, voor de indiening van dit ontwerp dat, wordt het tot wet verheven, zal blijken op landbouw en ooftteelt een hoogst gunstigen invloed uit te oefenen; — een verzoek richten wij tot onze lezers: "Bevat uw portefeuille aantekeningen over het nut of de schade aangericht door zoogdieren of vogels; kunt gij licht verspreiden over de vraag, welke diersoorten moeten beschermd, welke verdelgd worden, maakt dan uwe waarnemingen, nu het nog tijd is, openbaar. De redactie van het Album der Natuur zal, naar ik vertrouw, gaarne bereid zijn, in haar tijdschrift uwe mededeelingen op te nemen."

N A S C H R I F T.

Het zij ons vergund bij het door den heer PAUL HARTING geschrevene nog het volgende te voegen.

Evenals de vos moest ook de das, die in het oostelijk gedeelte van Gelderland en Overijssel nog wel voorkomt, maar die om ons onbekende redenen ijverig wordt vervolgd, onder de bescherming der wet worden gesteld. Immers hij is een van de grootste verdelgers van engelingen.

Krachtige bescherming verdienen de vledermuizen. Wil men het groote nut leeren inzien dat deze dieren aanbrengen, door het vernielen van oneindig vele schadelijke insekten, dan leze men wat Dr. J. RITZEMA BOS daarover zegt. Ik wijs er hier alleen op, dat de vermeerdering van velerlei zeer schadelijke nacht- en schemeringvlinders bijkans alleen door de vledermuizen kan bedwongen worden. Van schadelijke *vlinders* gesproken, kan ik niet nalaten te doen opmerken, dat het publiek niet genoeg inziet dat men, door eenige wijfjes-vlinders te dooden, het ontstaan van eene menigte rupsen voorkomt. Iemand, die zich veel moeite had getroost om zijne vruchtboomen van rupsen te zuiveren, trof schrijver van dit stukje aan, toen hij jacht maakte op de over dag op den stam zijner pereboomen stil zittende donsvlinders, en kon in 't eerst maar niet begrijpen om welke reden die "on-schuldige" diertjes zoo vervolgd moesten worden!

De orde der insekteneters zou geene dan nuttige dieren omvatten, indien niet de waterspitsmuis zulk een overgroot aantal pas uit de eieren gekomen vischjes verslond.

Men is het, schijnt het wel, nog niet geheel er over eens wat uit ons oogpunt bij den mol het overwicht moet hebben: het nut dat dit dier sticht of de schade die het aanbrengt. Dat de mol niet, zooals nog vele boeren dwaselijk meenen, de wortels van het gras afvreet; maar zich voedt juist met de dieren die dit laatste doen (engelingen, ritnaalden, wormen enz., enz.) en daardoor zeer nuttig wordt, daar één

mol in staat is in 5 à 7 dagen een achtste bundel land van ongedierte te zuiveren, en dat hij door het omwoelen van den grond zeer tot de vruchtbaarheid van dezen laatsten bijdraagt, — dat alles is vrij wel bekend. Daar staat tegenover de schade die de mol aan het gras, het vlas enz. toebrengt door het ontwortelen er van, en niet minder het gevaar dat zee- en rivierdijken van zijne ondermijningen te duchten hebben, — ofschoon, wat rivierdijken betreft, de waterrat aan die ondermijningen evenveel zoo niet meer schuld heeft. Over dat alles is veel te zeggen; wij komen tot de slotsom van Dr. RITSEMA BOS: "overal, waar schadelijk gedierte in den grond aanwezig is — en alleen dáár vindt men den mol in grooten getale — moet dit dier als zeer nuttig worden beschouwd. Slechts in enkele gevallen mag het worden gedood. In tuinen houde men den mol door riekende stoffen van die plaatsen af, waar hij zeer schadelijk zou zijn. Overigens doode men steeds zoo min mogelijk mollen; worden zij ergens te schadelijk, dan late men ze wegvangen, om ze over te brengen naar het eerste beste stuk land, waar ritnaald, emelt of engerling in menigte aan de gewassen knaagt." Dit laatste, voegen wij er bij, zal niet altijd even gemakkelijk wezen, en daarom zal b. v. het dooden van mollen, die de dijken doorgraven, niet te vermijden zijn.